

Ordblindes læselyst

Læsevejlederdagen Vest

13. November 2024

Hvad er forskellen på, om en elev læser fordi...

- nogen siger, eleven skal?
- eleven selv finder læsning meningsfuldt og *derfor* vælger at øve sig?
- eleven har fundet en spændende bog eller vil vide noget om et emne?

Når læsning er personligt værdsat og vigtig...

Elever med ordblindhed i 6. klasse sagde:

”Jeg vil gerne kunne læse menukortet sammen med min farmor.”

”Jeg vil gerne kunne læse undertekster, når jeg ser film med min familie.”

”Jeg vil gerne kunne læse ligesom min bror.”

Det er ret vigtigt, hvordan man er motiveret...

Indhold

1. Baggrunden for bogen om Ordblindes læselyst
2. Hovedpointerne
3. Motivation og ordblindhed
4. Selvbestemmelsesteorien
5. Metoden Læsemøder

Hvorfor Ordblindes læselyst?

- Jeg startede som lærer med specialundervisning i 2000.
- Jeg læste diplomuddannelse i læsning og skrivning i 2006.
- Jeg underviste og koordinerede på Læsecenter i 2010-2019.
- Jeg arbejdede som læsekonsulent i 2014-2021.
- Jeg læste en master i positiv psykologi i 2018-2021.
- Her kobledede jeg trivsels- og ressourcepsykologi til læsevanskeligheder.
- Efter masteruddannelsen blev pædagogisk leder,
- Og i årene der fulgte skrev jeg "Ordblindes læselyst".

Mine hovedpointer

- Ordblinde *kan få mere læselyst*. Med mere læsning kommer mere træning, og de bliver mere sikre læsere.
- Understøt elevernes behov for kompetence, samhørighed og deres oplevelse af autonomi.
- Motivation, der er kontrolleret med fx læsebelønninger og læsekontrakter anbefaler jeg ikke.

Motivation og ordblindhed

Der er modvind på cykelstien for ordblinde elever.

- "Talentet" mangler. Ordblinde har svært ved at lære at udnytte skriftens lydprincip.
- Måske mangler forældres støtte. Den nye læsespire har svært ved at gro.
- Nederlagsoplevelser præger ofte elever med ordblindhed.
- Derfor er det svært med motivationen. Og motivationen driver motoren, når vi lærer og trives.
- Ordblinde har brug mere understøttelse, og længere tid. Det kræver vedholdenhed i deres omgivelser.

Digital og analog læsning

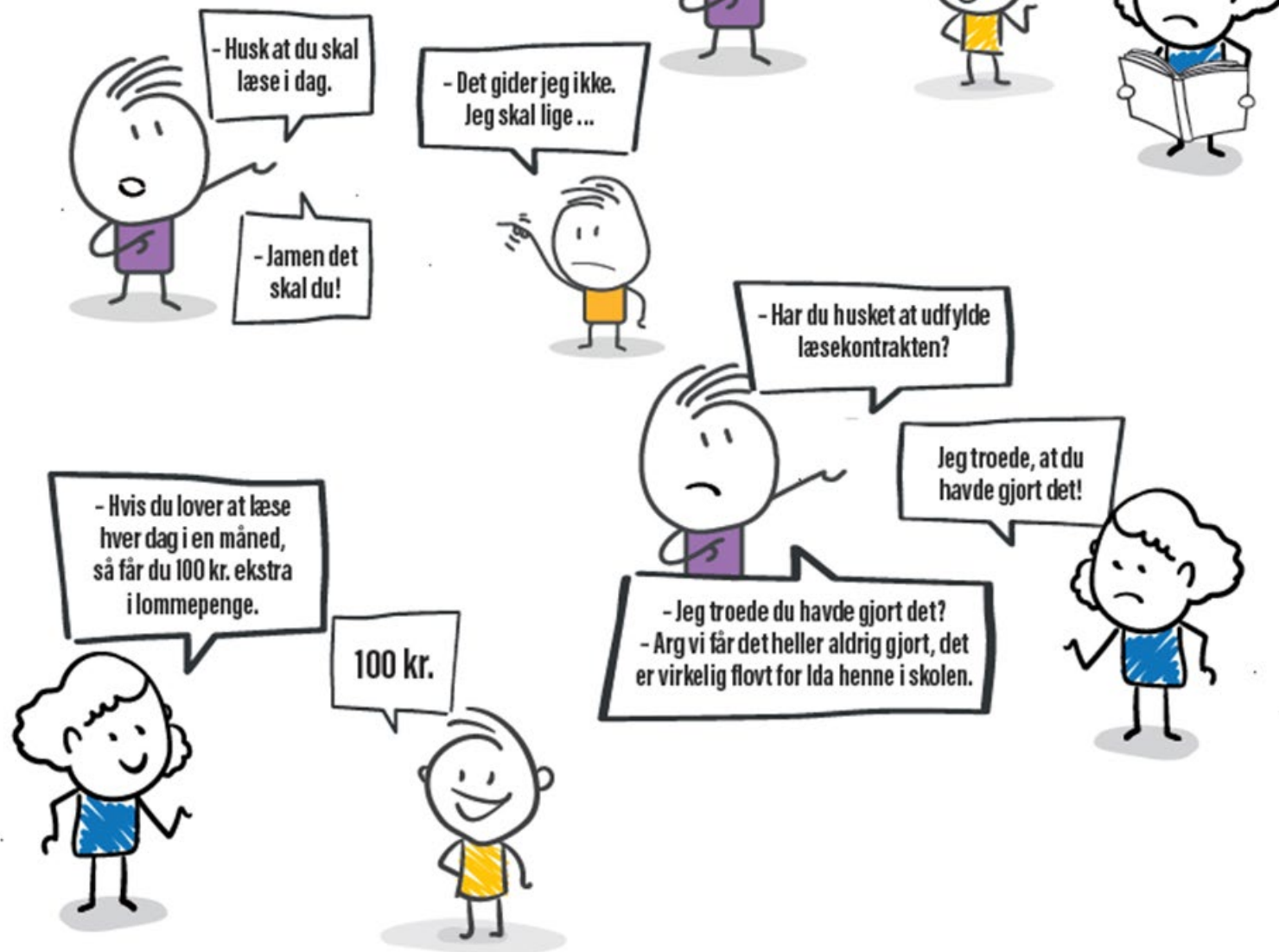
- Ordblinde kan heldigvis læse digitalt.
- Men det er også bøvlet – og nogle gange forbundet med meget ulyst.
- Læsning er en kognitiv proces, men det er også en kropslig handling.
- Orientering i teksten kan være besværlig. Overbliksvanskeligheder spiller ind.
- Den fordybende læsning er sværere på skærm. Og teknikken kan drille.
- Det er bare smart, hvis ordblinde kan læse noget analogt. Og det kan de fleste.

Selvbestemmelsesteorien

Måske kan mange både lærere og jer, der selv er forældre, genkende situationerne?
Med selvbestemmelsesteorien kan du inspirere forældre til en anderledes tilgang til motivation.

Selvbestemmelsesteorien

Richard Ryan og Edward Deci har forsket i 40 år i motivation

- Selvbestemmelsesteorien siger at...
- Vi har ikke meget eller lidt motivation, vi har forskellige typer af motivation.
- Motivation er i et spænd mellem **autonom eller kontrolleret motivation**.
- Når vi er *motiverede på baggrund af kontrol*, er vores læring mere overfladisk.
- Når vores *motivation er autonomt reguleret*, er læring dybere.
- I undersøgelser i mange nationer er der fundet bedre præstationer og bedre trivsel, når motivation er selvbestemt.

Tre grundlæggende behov

- Autonomi
- Kompetence
- Samhørighed

Hvis de tre psykologiske behov er dækket i en vis grad, vil vi opleve at trives og være motiverede for at lære.

Jo bedre undervisere og forældre kan understøtte de tre behov, desto bedre betingelser er der for selvbestemt motivation.

De tre behov er opfyldt når...

- **Autonomi:** Vi oplever en vis valgfrihed, et fravær af kontrol eller accepterer et tydeligt formål, fordi vi anerkender det som meningsfuldt.
- **Kompetence:** Vi oplever, at vi er i stand til at mestre. Vi lykkes ikke nødvendigvis, men vi har en oplevelse af at det er muligt at tillære os de relevante kompetencer.
- **Samhørighed:** Vi oplever, at vi er forbundet med andre. Vi er en anerkendt del af gruppe.

Autonomt reguleret, selvbestemt motivation

Vi kan ikke "give" motivation, men vi kan understøtte oplevelsen af motivation.

Det kan være vanskeligt med helt autonom motivation i skolen, **den intrinsiske motivation.**

= Jeg gør det, fordi det er sjovt og interessant.

Men – der er iflg. SDT identificerede og integrerede reguleringer, der er moderat autonome, som også virker godt for læring og trivsel:

Integreret regulering: Eleven oplever, at aktiviteten læsning er en del af dybere værdier.

= Jeg gør det, fordi sådan er jeg.

Identificeret regulering: For eleven er læsning personligt vigtigt og bevidst værdsat.

= Jeg har selv valgt at gøre det.

Særligt den identificerede regulering er mulig i arbejdet med læsning for ordblinde elever.

Kontrolleret, ikke-selvbestemt motivation

”Amotiveret”: Eleven kan ikke finde ud af det, og det har ingen værdi for eleven.

= Jeg gider ikke.

Ekstern reguleret, kontrolleret motivation: Eleven bliver belønnet. Eleven er lydig og overholder regler. Læsekontrakt. Læsebelønning.

= Jeg gør, det fordi jeg presses udefra.

Introjiceret, moderat kontrolleret motivation: Eleven belønner eller straffer sig selv indefra, eller får ros fra andre.

= Jeg presser mig selv til at gøre det.

Fra ikke-selvbestemt til selvbestemt motivation

Hvad understøtter, og hvad modvirker selvbestemt motivation?

Det understøtter, at

- eleven selv sætter mål eller selv godkender. Eleven oplever selv at vælge det til.
- lærer skaber sammenhæng til elevernes egne værdier. Eleven kan se mening.
- lærer finder emner og bøger, eleverne virkelig finder interessante.

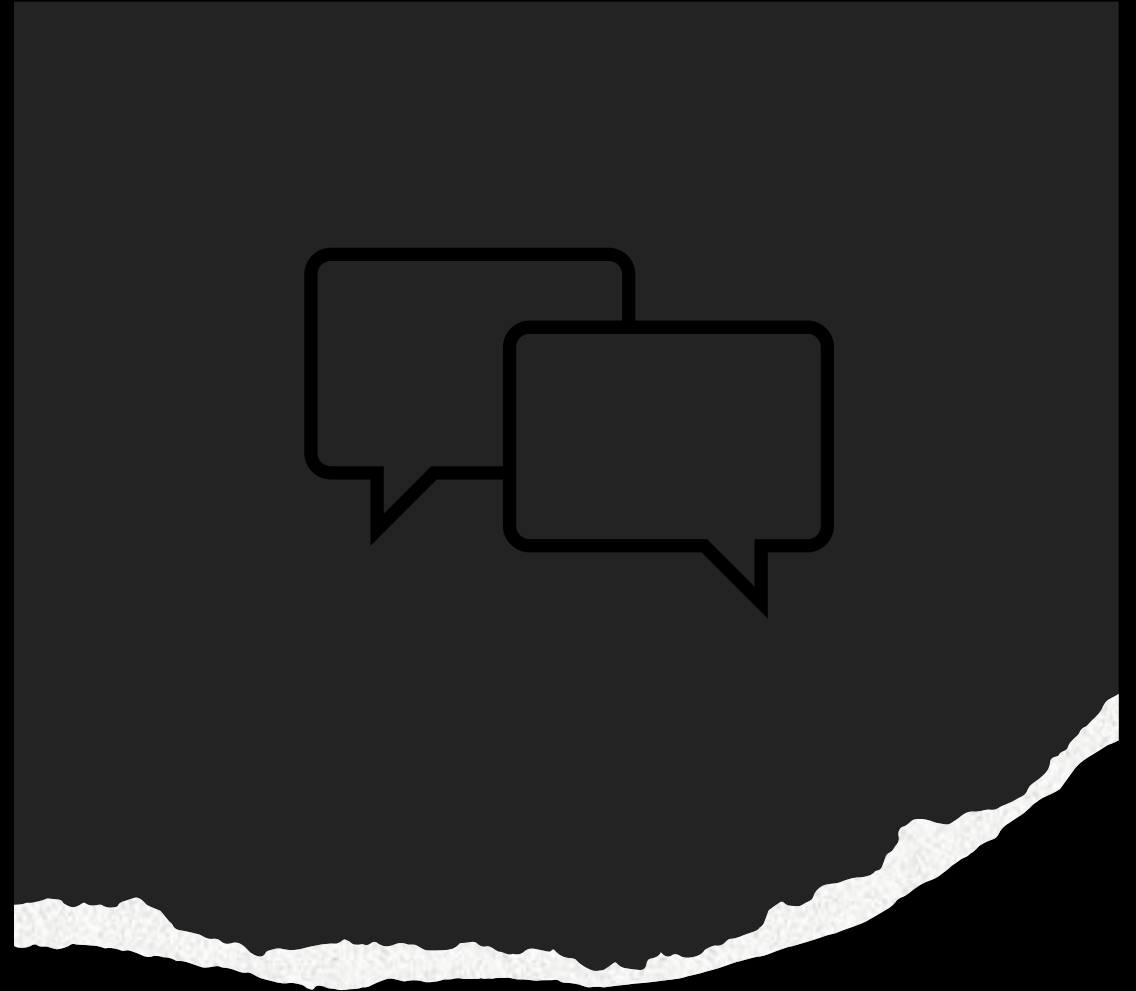
Det modvirker, at

- eleven oplever ydre pres – både belønning og straf.
- eleven oplever mange regler.
- eleven er påvirket af indre kontrol.
- eleven gør det for at opnå ros.

Reflekter sammen

- Hvad bliver I optagede af?
- Hvilke spørgsmål rejser sig?
- Hvilke ideer får du?

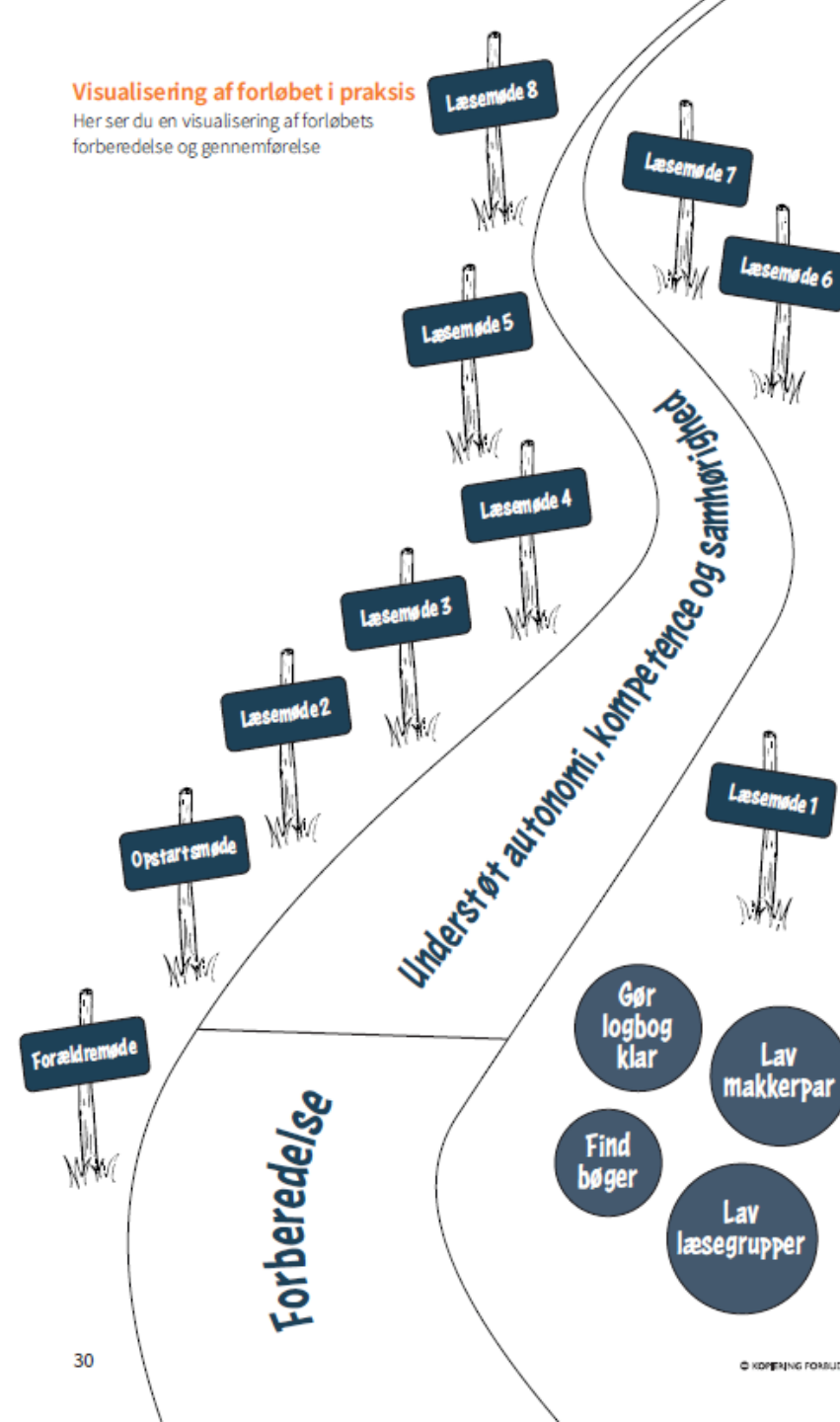
Metoden læsemøder

- Læsemøder er en metode, hvor elever mødes i en gruppe om spændende bøger en gang om ugen i otte uger for at styrke læselysten.
- Læsemøder kan anvendes efter undervisningen i afkodning er på plads.
- Læsemøder har elementer, der understøtter de tre psykologiske behov og understøtter den autonomt regulerede motivation.

Visualisering af forløbet i praksis

Her ser du en visualisering af forløbets
forberedelse og gennemførelse

Læsemøder – organisering og målgruppe

Organisering

- Læsemøder kan organiseres i klassen fx som co-teaching *eller*
- En dansklærer kan selv lave læsegrupper og læsemøder i klassen *eller*
- Læsemøder kan være for ”gule” og ordblinde elever på hele årgangen.

Målgruppe og vejleders rolle

- Læsemøder kan tilrettelægges fra 3. kl. og op. Det er afprøvet med 6. kl.
- Læsevejlederen kan være inspirator og hjælpe med bøger, gruppeinddeling og evaluering.
- Eller læsevejleder kan facilitere i gruppen med de usikre læsere.

For at komme i gang med metoden Læsemøder skal du...

- Finde mange forskellige bøger både i genre, emner og sværhedsgrad.
 - Sørge for logbøger hvor eleverne kan reflektere og notere aftaler.
 - Organisere eleverne i grupper – her er flere muligheder:
 - Samme interesser
 - Samme læseniveau
 - Gode relationer
 - Lave læsemakkerpar der læser for hinanden eller bare i samme bog.
 - Holde et forældremøde.
 - Afholde læsemøder ugentligt med støtte til autonomi, kompetence og samhørighed.
-
- Du kan finde materialer her:
 - <https://dpf.dk/undervisning/special/ordblindes-laeselyst/ol-kopiark/>

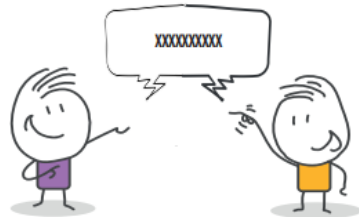
På hjemmesiden finder du bl.a.

- Slides til opstartsmøde for elever med fokus på mening og værdi
- Slides til det ugentlige læsemøde hvor de:
 - Deler læseoplevelser, får præsenteret en læsestrategi og får læsefeedback, vælger nye bøger, skriver i logbogen og deler gode oplevelser med at ”selvbestemme” sin læsning
- Slides til forældremøde
- Breve til forældre
- Oversigt over læsemåder til elever
- Feedback- og læsestrategiark til elever
- Hjælpearket ”Fortæl om din bog”

Arket Seks læsemåder

Seks læsemåder

Stillelæsning	Jeg læser for mig selv uden "lyd" på.	
Højtlesning	Jeg læser højt enten for mig selv eller for en, der lytter.	
Ekkolæsning	Din læsemakker læser en sætning, du gentager samme sætning – som et ekko.	

Korlæsning	Du og din læsemakker læser højt samtidig i kor.	
Bankelæsning	Din læsemakker læser højt. Du giver et bank i bordet, når du ønsker at læse højt. Du læser, indtil du banker i bordet igen, og din læsemakker overtager læsningen.	
Gentaget læsning	Tekst læses fire gange. 1. Læsemakker læser en sætning, et afsnit eller en side første gang. 2. Du læser samme tekststykke anden gang. 3. Læsemakker læser samme tekststykke tredje gang. 4. Du læser samme afsnit eller side fjerde gang. Samme procedure med nyt tekststykke.	

Arket *Feedback*

Kendetegn ved flydende læsning	Dato for feedback
Du holder pause ved punktum. •	
Du holder en meget lille pause ved komma, ,	
Du stopper op, når sætningen ikke giver mening? ?	
Du prøver med forskellige strategier ved svære ord. 	
Du stopper og retter dig selv. 	

Du læser med variation (styrke, rytme, betoning m.m.). 	
Du skifter læsetempo, så det passer til indhold. 	
Du læser sikkert op uden ret mange stop. 	
Man kan høre, at du forstår, hvad du læser. 	

Arket *Læsestrategier*

Læsestrategier til afkodning	Hvilke læsestrategier bruger du?
Du bruger lydene (især starten og slutningen) <i>h – u – s – k</i>	
Du starter ved første vokal og går tilbage til forlyd (sp)-and 	
Du bruger stavelser <i>sko – le – tas – ke</i>	

Du finder morfemer i ordet <i>lag – kage</i>	
Du læser sætningen igen for at forstå meningen 	
Du læser lidt frem og går så tilbage 	

Når eleven selv bestemmer hvordan...

Spørgsmål	Svar Eksempel Pelle	
Hvilke bøger har jeg valgt?	Gamerz Fakta: Om jetfly	
Hvordan vil jeg læse?	Bankemetoden og gentaget læsning til den svære bog. Stillelæsning til den lette bog.	
Hvor meget eller hvornår vil jeg læse?	Lidt hver dag sammen med min far i den svære. Vi læser sammen, lige før aftensmad. Cirka 10 sider om dagen læser jeg selv i den lette. Det gør jeg, når jeg går i seng.	

Den praksisnære hjælp til forældre

Prøv i stedet at ...

Spørge ind og støtte kompetence:

- Hvilken bog læser du?
- Er bogen den rigtige til dig?
- Har du lyst til at læse sammen, så jeg kan hjælpe?
- Vil du have hjælp til, hvornår du kan læse?

Prøv i stedet at ...

Spørge ind og støtte samhørighed:

- Spørg interesseret til bøgernes indhold
- Vis dine positive forventninger:
 - Jeg tror, du får læst rigtig meget.
 - Jeg glæder mig til at høre om de bøger, du læser.
 - Jeg tror på, man kan blive bedre, når man øver sig.
- Skæld ikke ud, hvis barnet læser mindre end forventet.
Tilbyd hjælp – eller spørg, om I kan gøre noget sammen.

Prøv i stedet at ...

Spørge ind og støtte autonomi:

- Undlad at bestemme, kontrollere og give belønninger.
 - Vis tillid til, at barnet beslutter. Du bakker op.
 - Tal om, hvad barnet får ud af at læse:
 - Oplevelser og viden.
 - Mere sikker læsning.
- Hvad kan det betyde på kort sigt og lang sigt?

Inspiration til spørgsmål derhjemme

- Hvilken bog læser du i, og hvad handler den om?
- Hvordan kan det være, du har valgt den?
- Vil du læse lidt for mig en dag? Eller kan vi læse sammen?
- Hvor meget har du valgt, at du vil læse denne uge?
Kan jeg hjælpe dig med at huske læsningen?
- Hvordan har du lyst til at læse? Stille for dig selv eller højt sammen med mig?
- Er der andet, du kunne tænke dig at læse bøger om?
- Hvordan kan jeg hjælpe dig med, at du får læst gode bøger?

De tre psykologiske behov og selvbestemt reguleret motivation er tænkt ind i Læsemøder bl.a. ved at...

- Eleverne bliver bevidste om, hvorfor læsning giver mening for dem.
- Eleverne kan læse på flere måder.
- Eleverne vælger, hvad de vil læse, hvor meget og med hvem.
- Eleverne får et rigt bogudvalg både i emner, sværhedsgrad og genrer.
- Læreren har gjort mål og organisering klart og overskueligt.
- Eleverne lærer selv at tjekke om bøgerne passer godt til dem.
- Eleverne modtager informerende feedback. Lærer lyser på det, der virker, og viser dem deres næste skridt.
- Eleverne er i læring sammen, de er en del af en gruppe.
- Læreren spørger ind, lytter og inddrager elevernes forslag.
- Læreren viser interesse, giver begrundelser, tilbyder valg og opmuntrer.
- Forældre undervises i de tre psykologiske behov og selvbestemt motivation.

Hvad tager I med
jer om ordblindes
læselyst?

Drøft eller tænk over i pausen:

- Hvilke pointer tager du med dig?
- Hvad gør du allerede, som du kan bygge videre på?
- Hvilke ideer vil du drøfte med hvem?
- Hvad er din rolle som læsevejleder?
- Hvem kunne være målgruppe?
- Hvem kan du samarbejde med?
- Hvad vil du prøve af – og hvad er dit første skridt?

En lille historie om Karl og Anna

- Karl og Anna gik i 6. kl. og var med, da jeg afprøvede metoden Læsemøder
- Karl bliver hurtigt motiveret for at læse. Hans læselyst er let at påvirke, og han synes selv, han hurtigt bliver bedre. Karl sætter mål for sig selv, for han er meget optaget af, at han gerne vil kunne læse menukortet, når han er på restaurant med sin bedstemor. Derudover vil han rigtig gerne kunne læse undertekster på tv. Karl synes, det er ret vigtigt at blive god til at læse, for sådan er det i hans familie.
- Anna ved ikke rigtig, om hun synes, læsning er vigtigt. Hun ved ikke, hvad hun skal med læsning i sit liv. Hun oplever, at hun ikke er så god til at læse, og hun prøver at dække over den usikre læsning ved at skrue op for læsetempoet og vælge de samme bøger som andre. Anna kan ikke rigtig sætte ord på, hvorfor det er vigtigt at blive god til at læse, og hun erfarer ikke, hun bliver bedre til at læse. Fordi hun sammenligner sig selv med nogen, der er bedre til læsning, har hun en vedvarende oplevelse af ikke at lykkes.

STINE KEJSER PRIP

ORDBLINDES LÆSELYST

– en praksisguide til at understøtte læseglæde i grundskolen

MOTIVATION

- Autonomi
- Kompetence
- Samhørighed

Dansk Psykologisk Forlag

Kontakt: stinekejser@me.com